

Musik. Berlinerne fik i denne måned mulighed for at stifte bekendtskab med fremtidens komponister: musikrobotterne.

Musikken får uendelige muligheder

AF NINA BRANNER

Et klaver har i reglen 88 tangenter. Et menneske har 10 fingre. Denne kombination medfører en naturlig begrænsning af, hvordan og hvilke musikstykker mennesket er i stand til at spille. Men hvad nu, hvis man var i besiddelse af hele 88 fingre? Hvilke uendelige tekniske og artistiske muligheder ville det ikke give musikken? Det fik gæsterne på oktober måneds *Wir sind die Roboter*-festival i Berlin – verdens første festival for robotmusik – svar på, da blandt andet det »modulære dada-system«, en elektromagnetiseret klarinet og den mange-fingrede klaverboks, blev præsenteret for offentligheden.

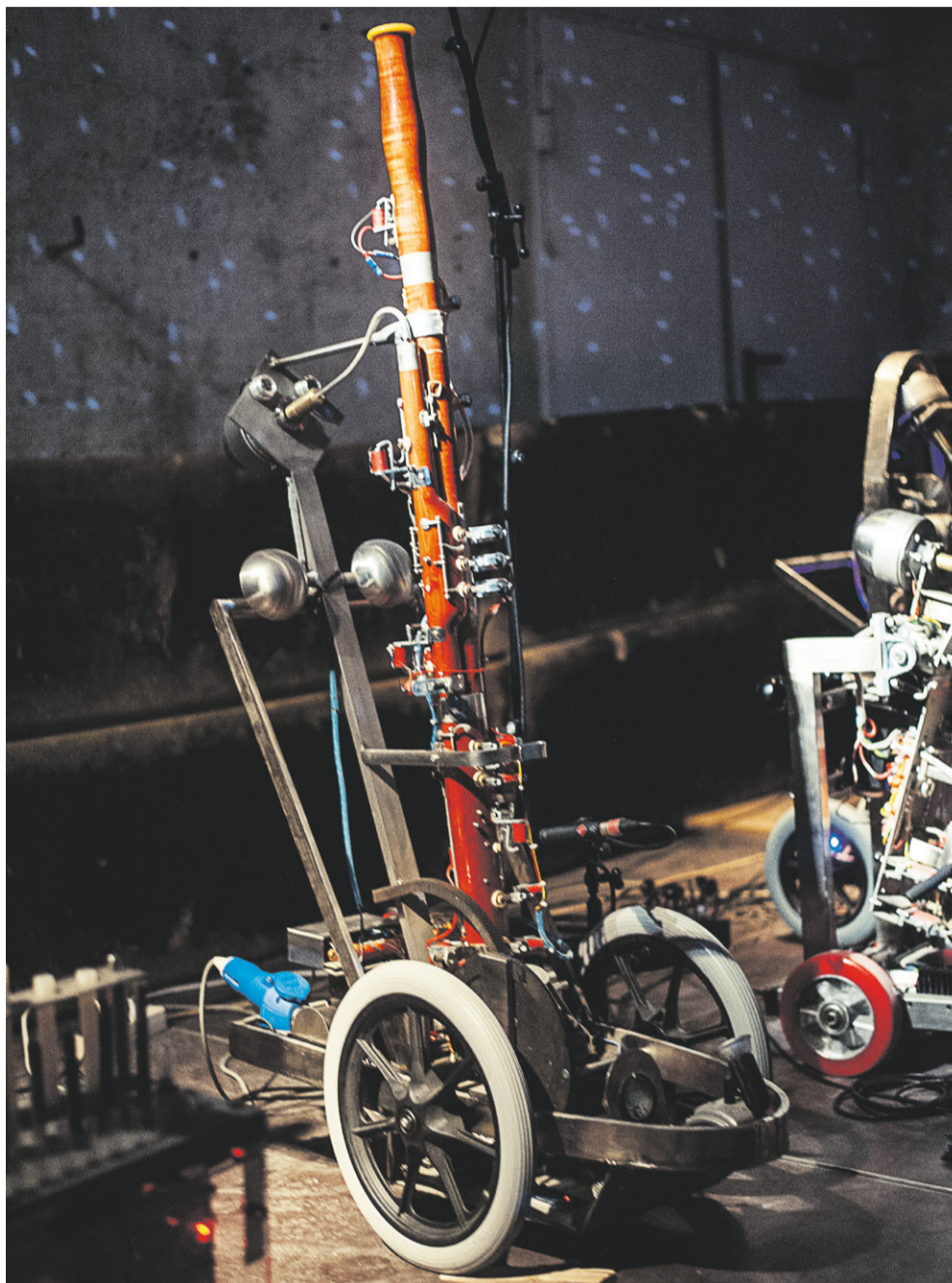
ET cikadeagtigt mylder af maskingenererede blæse- og bilyde møder Weekendavisens udsendte ved indgangen til det gamle bryggeri i Prenzlauerberg, hvor festivalen finder sted. Der er iskoldt i den borgagtige bygning, og kun et dunkelt lys skinner fra et par nøgne pærer på de fugtige vægge og stengulve. Jeg følger langsomt lydene, og efter at have besteg et snoet vindeltrappe op til bygningens hoved-sal støder jeg på deres ophavsmænd: To små mekaniske fløjter, der ligger på et tableau og lystigt blæser en ugleagtig tuden ud i rummet – helt uden menneskelig hjælp. Fløjterne er tilkoblet en kompressor, som forsyner dem med luft, og indbygget i sig har de en minihøjttaler. Over for dem står 'The DadaMachine Toolkit': En lille kasse med nogle småsten, der med ledninger er forbundet til tre Lego-figurer. Med en Ipad-lignende minicomputer med touch screen bidrager jeg til lydinstallationen og får maskinens bestanddele til at udstøde nogle industrielt klingende lyde, der snarere leder tankerne hen på en gal opfinders værksted end på et dansegulv.

MANDEN og kvinden bag festivalen *Wir sind die Roboter*, der fandt sted fra 29.09 - 01.10, er Marion Wörle og Maciej Sledziecki – tilsammen musikduoen Gamut Inc og gennem længere tid aktive inden for den elektronisk-maskinelle musik. Deres musikrobotter er festivalens stjerner sammen med et udvalg fra verdens største robotorkester, The Logos Foundation. Professor, komponist og instrumentmager Gottfried Raes er stifter og leder af ensemblet og begyndte at bygge musikrobotter i startfirserne. Han er uddannet i klaver, klarinet og percussion, men i den klassiske musikverden kedede han sig som ung konservatoriestuderende bratt:

»På kunstakademiet laver man sine egne skulpturer eller maler sine egne billeder, man skal ikke altid male Rembrandt eller van Gogh. På det klassiske musikkonservatorium, spiller man ikke andet end stykker af Bach og Beethoven på instrumenter fra det 16. århundrede. Det er sindssygt,« siger den piberygende 64-årige, som i 1968 lavede sit helt eget studentoprør sammen med de andre studerende på The Royal Conservatory of Music i Gent:

»Vi nægtede at spille gammel musik og skrev et manifest, der sagde: 'Fra nu af spiller vi kun moderne musik'. Jeg komponerede et stykke, der gjorde brug af en automatiseret, elektrisk leder – det var på en måde min første robot. Underviserne blev tossede og smed hele vores hold ud af konservatoriet.«

I dag ser Gottfried Raes' musikrobotter anderledes ud end hans førstefødte. Blandt andet har firsernes og halvfemsernes udvik-

Den klarinetinspirerede musikrobot 'Klar' indeholder elektromagneter i stedet for huller og kan spille fem oktaver dybere end en normal klarinet. FOTO: MARIA RÚNARSDÓTTIR.

ling inden for synthesizere og elektronisk musik haft stor indflydelse på den måde, han bygger sine maskiner på, som ofte er tilkoblet en computer og et algoritmesystem, men altså ikke er afhængigt af et menneske for at kunne spille. Det udvalg, Raes har taget med på festivalen, ligner dog til forveksling 'rigtige' instrumenter. Som for eksempel 'Hybr' – et membran-drevet orgel med hjul monteret på en rød blinkende oscillator, som frembringer elektriske svingninger og blandt andet bruges i radioteknik. Til forskel fra et normalt orgel har 'Hybr' dog den egenskab, at den indeholder alle tænkelige tonesystemer og på den måde kan frembringe lyde, vi aldrig har hørt før.

»Er det ikke mærkeligt, at musik ikke er automatiseret i samme grad som så meget andet i samfundet? Hvorfor ikke udvide menneskets muligheder? Hvorfor sidde ved klaveret i timevis og øve hver dag, når man kan få en robot til at gøre det for sig? I 'Klar' (en klarinetinspireret musikrobot) er hullerne erstattet af elektromagneter, den kan lave flere fingerkombinationer end et menneske – og den behøver ikke holde pauser for at suge luft ind.«

– For nogle mennesker er det vel netop de mange timer ved klaveret eller klarinetten, der har værdi?

»Ja, men problemet er, at hvis man får lyst til at skifte fra violin til saxofon, skal man

starte helt forfra. Hvis vi har en robot, der kan anvendes på alle instrumenter, har vi langt større frihed. Vi skal stadig lære os den motorik, robotten reagerer på, men vi kan koncentrere os om at komponere og lade robotten udføre den tekniske del. Og vi er stadig skaberne.«

EN robot, som mestrer alle instrumenter, er endnu ikke opfundet. På *Wir sind die Roboter*-festivalen må det altovervejende mandlige publikum 'nøjes' med musikmaskiner, der er programmeret til at spille bestemte kompositioner og stadig er begrænset af for eksempel ikke at kunne fortolke et stykke musik følelsesmæssigt, fordi de 'kun' har en psykologisk forståelse lig en fireårigs. Et af festivalens største bifald høster den canadiske performer Nicolas Bernier for sin komposition *Frequencies*, til hvilken han har bygget otte krystalhvide minirobotter. Ved at kombinere mekanisk udløste stemmegafler med digitale lydbølger frembringer han en stram blafren, som i de bedste øjeblikke tager karakter af et velproduceret elektronisk beat – og det er tiltrængt. For robotmusikken lefler på ingen måde for det mainstreammusik-vante øre, og melodi og struktur synes i de fleste af festivalens kompositioner at være fremmedord, i hvert fald vis man forventer at kunne rocke med til musikken. Og de gør det da heller ikke selv, robotterne. De står bomstille på sce-

nen, og det kan til tider være svært at opfatte, hvilken lille dims, der frembringer lyden.

– Hvad er forskellen på at lade robotter udføre kedelige jobs som støvsugning og bilkørsel og mere kreative som at spille musik?

»Jeg mener, at det fundamentalt er det samme at lave robotter til at udføre kedelige og kunstneriske opgaver. Men med mine musikrobotter er jeg interesseret i at skabe noget nyt. Nogle af mine robotter kan selv komponere musik – jeg programmerer computerne med algoritmer og lader robotterne komponere ud fra dem. Og hvis jeg ikke kan lide, hvad de frembringer, programmerer jeg dem anderledes.«

DEN tyske kulturteoretiker og forfatter til *Chimären des Denkens. Zur Philosophie der Maschine*, Martin Burckhardt, som er gæsteforelæser på festivalen, supplerer Raes:

»Robotter kan åbne et rum, som er helt anderledes end det, vi mennesker hidtil har kendt til. For eksempel har forskere i robotters indflydelse på sygdomme fundet ud af, at robotterne er i stand til empirisk at genkende mønstre, mennesket ikke kan se, og på den måde finde bedre behandlingsmetoder til patienterne. De kan dykke længere ned i samfundets underbevidsthed. Musikrobotter fungerer på samme måde, og de repræsenterer en ny forståelse af musik, hvor enhver lyd – for eksempel et toilet, der skyller ud – kan være et instrument.«

Skyllende toiletter hører jeg på festivalen i denne omgang nu kun der, hvor de normalt hører hjemme – på wc'et. Weekendens afsluttes med en virtuos fremførelse af *Transfer For Piano*, et til lejligheden komponeret musikstykke til den 88-fingrede robot. Særlig sjælfølt er det ikke. Men jeg, der selv har spillet klaver i over 15 år, må ydmygt erkende, at jeg aldrig ville kunne spille så hurtigt og med så komplicerede kombinationer af fingersætning. Lige gyldigt hvor mange timer, jeg så brugte ved klaveret.

COPENHAGEN
RENAISSANCE
MUSIC
FESTIVAL
2016

DUO
love & partnership

ASTERIA • SEQUENTIA
MARIA CRISTINA KIEHR
SYRENARUM • DRAM
WHITE SPARROW a.o.

COPENHAGEN
4 OCT - 4 DEC

www.renaissancemusik.dk

KUNST
HØJSKOLEN
PÅ ÆRØ
www.kunstaeroe.dk